

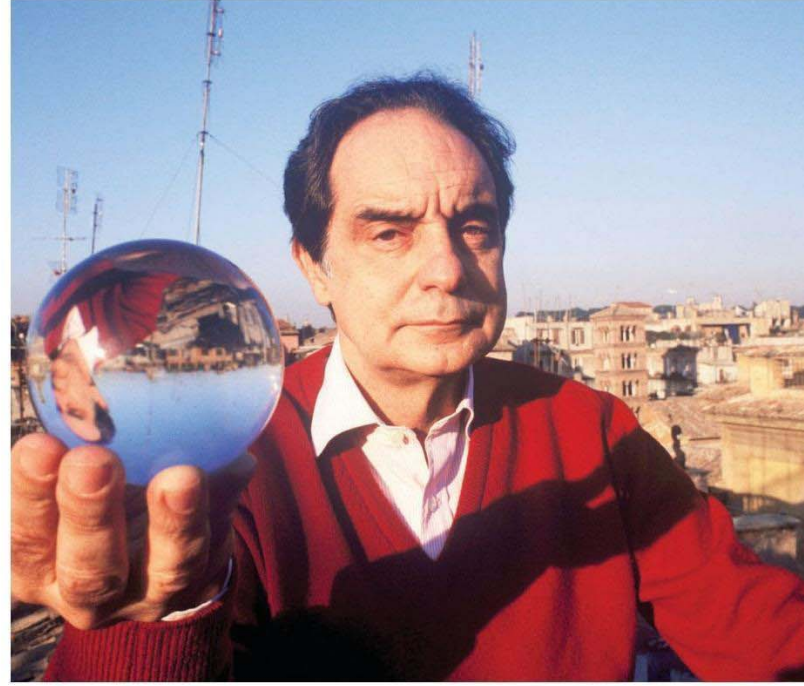
Calvino'nun gözünden Amerika

Italo Calvino, öldükten 30 yıl sonra yayımlanan 'Amerika'da Bir İyimsen' kitabında, 156 başlıklı 'imge'sini bilip 'gerçekliği' ile yüzleştiği Amerika'yı anlatıyor. Bir taraftan kabuğundan çekirdeğine kadar soyduğu ülkeyi anlatırken diğer taraftan kendi hayatından altı aylık bir kesit sunuyor.

ÇAĞLAYAN ÇEVİK
ccevik@hurriyet.com.tr

Alessandro Baricco'nun '1900' adlı romanından Giuseppe Tornatore'nin sinemaya uyarladığı '1900 Efsanesi' filminde anlatıcı söze şöyle girer: "Her seferinde aynı şey yaşanır. Biri başını yukarı kaldırır ve onu görürdü. Akıl erdirmesi güç ama binden fazla kişiydik gemide. Seyahat eden zengin insanlar, göçmenler, tuhaf tipler ve biz. Yine de içimizden hep biri, yalnızca tek bir kişi onu ilk fark eden olurdu. Belki orada oturmuş yemeğini yer ya da güvertede yürürken, belki pantolonunu onarıırken, bir anlığına kafasını kaldırır ve onu fark eder. Sonra orada durur, gözleri bedefe kilitlenmiş, kalp küt atar. Her seferinde, yemin ederim ki her seferinde bize döner, gemiye, hepimize doğru döner ve bağırırdı: AMERİKA!"

'Bir Kış Günü Eğer Bir Yolcu', 'Görünmez Kentler', 'Varolmayan Şövalye' gibi ölümsüz eserlerin yazarı, İtalyan edebiyatının dünyaya en büyük armağanlarından, 'kalem sincabı' Italo Calvino da Kasım 1959-Mayıs 1960 tarihleri arasında ABD'ye ilk büyük yolculuğunu yapar. Ve çevresindekilerin etkisiyle ülkeye uçakla değil, gemiyle gider. Bir türlü bitmek bilmeyen transatlantik yolculuğu sonunda günün ilk saatlerinde 'ışıkları süzen gözenekli ve handiye saydam bir kütle' olan New York'la göz göze gelir! Tıpkı Tornatore'nin filmindeki gibi... Sonra başta New York şehri olmak üzere, Cleveland, Detroit, Chicago ("Tam Amerikan kenti, üretken, maddeci, hoyrat"), San Francisco, Los Angeles, Montgomery, New Orleans, Savannah, Las Vegas, Houston gibi eyalet ve şehir-

lere kadar uzanan gezisinde aklındaki Amerika imgesiyle gerçekte karşılaştığı ve yaşadığı Amerika'yı fragmanlar halinde anlatmaya başlar. Calvino'nun aklında bu gezi notlarını kitap haline getirmek yoktur en başta. Ama diğer taraftan "seyahat kitapları, yazın yapıtı oluşturmanın yararlı, iddiasız, yine de dört dörtlük bir biçimdir". İtalya'ya döndükten sonra adına bile karar verdiği kitap taslağının ikinci düzeltmesini yapsa da kitabı yayımlamaktan vazgeçer Calvino... 2014'e kadar!

Calvino, İtalyancada 2014'te, Türkçede ise bu sene yayımlanan 'Amerika'da Bir İyimsen 1959-1960' adlı kitabında çağın ve kendisinin geçtiği yolun bir aşamasının belgesini ortaya koyuyor.

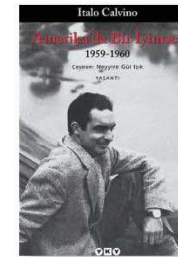
Enis Batur 'Amerika büyük bir şaka,

sevgili Frank, ama ona ne kadar gülebiliriz?' adlı New York seyahatnamesinde şöyle der: "Ülkesinin sınırlarının dışına hiç çıkmamış insanlar için bile, Amerika tanıdık bir dünya. Nereden, ne ölçüde onunla tanışık olduğu ayrı bir konu, şurası açık ki başka hiçbir ülkeye uzaktan böylesine aşına olunmamıştır. Coğrafyasına (Büyük Canyon'dan Florida kıyılarına), tarihine (Kızılderili soykırımından İç Savaş'a, Ragtime yıllarından günümüze), insanlarına (Tom Amca'dan Al Capone'a, Bill Gates'e), gündelik yaşam kesitlerine (polise, taksiye, Coca-Cola'ya), müziğine (Jimi Hendrix ya da Barbara Streisand) ve sinemasına (John Wayne ve 'Titanic'), hatta ressamlarına (Andy Warhol) ve yazarlarına (Steinbeck'ten Paul Auster'e) yaygın biçimde sınıraşırılmış,

herkesin odasına girmiş, zaman zaman yerleşmiş bir dünya."

Calvino da tam da böyle, önce 'imge'sini bilip sevdiği, sonra 'gerçekliği'yle yüzleşip daha da hayran kaldığı Amerika'yı anlatıyor. Ülkede büyük bir yaygınlığa sahip Afrika mirasından gökdelenlere, kocaman arabalardan Cadılar Bayramı'na, yemek düzeninden kızlarına, tarih ve coğrafyasından McCarthyliğe, uyuşturucudan China Town'a, cowboy'lardan Teksas mitolojisine, New Orleans'tan Zenci Hareketi'ne, Beatnik'lerden Fifth Avenue'ye, Amerikan rüyasından Amerikan ütopyasına kadar tam 156 başlıklı Amerika'yı kabuğundan çekirdeğine, hücrelerine kadar soyuyor.

Yaşlı Avrupa'dan Yeni Dünya'ya, binlerce yıllık tarihi olan bir şehirden topu topu 60 yıllık mazisi olan (her ne kadar 17'nci yüzyılda temelleri atılmışsa da şehri oluşturan beş büyük adanın birleşip New York Şehri adını alması 1898'de gerçekleşir) gencecik bir şehre giden Calvino bütün gezi boyunca bu imge ve gerçekliğin peşine düşüyor. Amerika'yı başta İtalya olmak üzere yaşlı kıtaya mukayese ederek irdelerken bir taraftan kendi hayatından altı aylık bir kesiti aktarıyor. Nihayetinde Amerika'nın gerçekten 'büyük bir şaka' olduğunu gösteriyor Calvino. Tabii gülebilene... ■

AMERİKA'DA BİR İYİMSER 1959-1960
Italo Calvino
Çeviren: Neyyire Gül İsk
Yapı Kredi Yayınları, 2017
191 sayfa, 18 TL.